

European Policy Institute. Skopje • Институт за европска политика - Скопје • Instituti për politikë evropiane - Shkup

---

Приказната за европската интеграција на Македонија 2.0

Документ за јавна политика
29.9.2017
Скопје

Вовед

По тешката политичка криза, чиј расплет почна со изборот на новата Влада, Република Македонија се наоѓа пред нови предизвици со кои допрва треба да се соочи за откочување на евроатлантската перспективата на државата. Во ова насока новата Влада се заложи за реализација на низа реформски мерки содржани во Планот 3-6-9¹. Последователно, во делот на надворешно-политичките односи, беше склучен Договорот за пријателство, добрососедство и за соработка меѓу Република Македонија и Бугарија, а потоа беа поставени основи за обновување на односите со Грција преку интензивни билатерални средби помеѓу министрите за надворешни работи и преку воспоставување на иницијални механизми и мерки за градење на доверба.

Позитивниот момент кој е создаден со враќањето на европската агенда во јавноста треба мудро да се искористи, а притоа грешките од минатото да не се повторат. Со тоа, Владата на Република Македонија треба да ја замени условената препорака со чиста препорака за почеток на преговорите, со што индикативно ќе се одмери напредокот остварен во политичките критериуми – особено во владеење на правото. Досега Европската Унија преку нејзините институции и земји членки активно ги подржуваше напорите и процесите на Владата за враќање на земјата на европскиот пат. Од друга страна, активно треба да се застапува европската агенда на Македонија, за нејзино вклучување во Патоказот на Европската Унија за интегрирање на земјите од Западен Балкан најдоцна до 2025 година. Само јасен сигнал за поддршка на понатамошната нормализација на политичкиот амбиент може да доведе до внатрешно консолидирање на сопствените ресурси и преточување на реформските процеси во пракса.

Форумот на ЕПИ 2017 се одржа четири месеци по формирањето на новата Влада и овозможи отворена и конструктивна дискусија помеѓу државните чинители, експерти од странската и од домашната академска заедница и невладиниот сектор, за искористување на позитивниот момент. Истовремено, беше адресирана и заложбата на ЕУ кон проширувањето, односот кон земјите на Западниот Балкан и особено најавата на претседателот на Европската комисија, Жан-Клод Јункер, за (не)проширувањето на Унијата до 2025 година. Крајна цел на настанот беше утврдување на заеднички идеи за рестартирање на македонската приказна, верзија 2, на патот кон ЕУ.

Текстот што следува е сублимат од дискусијата во рамките на овој форум.

Република Македонија и Европската Унија – втора шанса, верзија 2.0

Според мислењето на говорниците на оваа панел-дискусија, Македонија помина низ тежок период на долга политичка криза, како и низ отежнат процес на транзиција на власта. И покрај ангажманот на ЕУ и на САД во справувањето со политичката криза, постои консензус дека

¹ Влада на Република Македонија. План 3-6-9 достапен на: <http://vlada.mk/sites/default/files/programa/2017-2020/Plan%203-6-9%20MKD.pdf> Владата, заклучно со 5.10.2017г., го има објавено само првиот пакет мерки што требаше да се реализираат пред почетокот на изборната кампања за редовните локални избори. Во самиот документ се наведува: „Предложените мерки од првата група, содржани во овој План, треба да се реализираат до локалните избори. Останатите мерки кои подетално ќе се разработат од страна на надлежните институции, ќе влезат во втората и третата група мерки кои треба да се реализираат до ноември/декември или пред одржувањето на Советот на ЕУ во декември, како и оние кои ќе треба да се реализираат до март наредната година или до објавувањето на следниот редовен Извештај на Европската комисија за Македонија“. стр,1.

проблемите треба да се решаваат во државата. Со изборот на новата Влада, европската агенда е вратена во фокусот на јавноста, но поради изгубеното време, ентузијазмот да се дискутира на овие теми се намали. Во меѓувреме, Планот 3-б-9 беше усвоен и претставен како скица за реформски резони и натполитички процес базиран врз потребата на враќање на клучните демократски стандарди во земјата. Сепак, покрај позитивната клима во државата, претседателот на Европската комисија, Жан-Клод Јункер, во септември 2017 г. изјави дека нема да има проширување на Унијата до 2025 година. Истовремено најави: „Европската комисија планира да креира стратегија за успешно пристапување на Србија и на Црна Гора во Европската Унија во 2025 година“. Изјавата сè уште претставува тема на дебата и на интерпретација, но во голема мера го отсликува и развојот на настаните во Унијата.

За овие неколку теми беа идентификувани неколку спротивставени ставови на дискутантите.

Изјавата на Жан-Клод Јункер не е од помош за процесот на проширувањето на ЕУ. Дополнително, фокусот на Европската Унија во наредниот период ќе бара многу енергија и насоченост кон брексит, додека проширувањето во блиската иднина ќе биде засенето од ова и од другите внатрешни прашања на Унијата. Од друга страна, брексит го поставува проширувањето на ЕУ како најуспешна политика на ЕУ и отвора перспективи особено за земјите на Западен Балкан.

Процесот на пристапување треба да се искористи во создавање нова динамика во земјата, особено во обезбедување сеопфатност и одржливост на реформите на внатрешен план. Тука дијалогот помеѓу Владата и опозицијата е клучен за реализација на европската агенда.

Се цени дека државата се залага за исполнување на европските стандарди и за спроведување на потребните реформите, најпрво за заменување на условената препорака со чиста препорака за членство во ЕУ. Имајќи ја предвид тежината на реформите, постои разбирање во јавноста дека процесот за конкретни резултати ќе биде долг, особено во делот на клучните реформи во политичките критериуми и тоа борбата против корупцијата и реформите во правосудството.

Понатаму, Владата треба да работи на промена на перцепцијата на граѓаните за потребата од влез во ЕУ и да поттикне јавна расправа за придобивките што ги носи самиот процес. Перцепцијата е клучна кај граѓаните бидејќи од неа зависи со кој степен на квалитет Република Македонија ќе продолжи со пристапувањето кон ЕУ. Во оваа смисла, транспарентноста и улогата на медиумите ќе биде многу важна за тоа какви и колку веродостојни информации се пренесуваат во јавноста. Брексит, на пример, е плод на негативната страна на лажните информации како последица на негативните перцепции на граѓаните на Велика Британија².

Иако има отворена поддршка за реформските процеси од ЕУ и од нејзините институции, треба да се има свест дека показател за зрелост на државата е капацитетот на политичките чинители проблемите да ги решаваат внатре, преку дијалог со сите релевантни актери. Понатаму, капацитетот на државата ќе зависи и од способноста за правична и избалансирана законска регулација, како и од соодветна примена на законските решенија кои нема да бидат предмет на брзи и нетранспарентни измени. Само преку отвореност на јавната дискусија ќе може да се постигне одржливост на реформите, кои нема да бидат предмет на политички и на ад хок измени. Содржината на реформите и нивното влијание наспроти формата на процесот кој го доминираше домашниот дискурс сè уште е предизвик. Тоа би било можно само преку примена на системот на вредности, независни институции и посветеност во вградувањето на реформите во институционалниот и во правниот систем.

---

² Адам Фаган: За време на кампањата пред референдумот се ширеше перцепцијата дека граѓаните на Велика Британија ги плаќале сметките на Брисел, што доведе до крајно негативна кампања и исход, за кој добар дел од граѓаните на Велика Британија сè уште имаат дилема.

Пораката на Жан-Клод Јункер може да се сфати во смисла на тоа дека заложбата на ЕУ за интегрирање на земјите од Западен Балкан се зголемува и Македонија треба да го искористи овој момент за да се „протне под радарот“ и да ги почне преговорите за членство во Европската Унија. Но, во исто време, ЕК ризикува оставање вакуум во регионот за други геостратешки алтернативи и интереси на Балканот. Имено, дури и за најголемите оптимисти, рокот за проширување до 2025 година претставува премногу долг рок во кој Србија и Црна Гора треба да влезат во ЕУ. Важно е да се подвлече и перцепцијата на некои од земјите членки на ЕУ во однос на тоа дека изјавата на Јункер била премногу оптимистичка, како и јавното мислење на граѓаните на ЕУ за проширувањето на Унијата. Затоа градењето на возобновена и сеопфатна ЕУ-агенда, испорачувањето конкретни резултати во делот на владеење на правото и унапредувањето на односите со соседите се единствениот начин за застапување на македонската приказна пред институциите на ЕУ и пред нејзините земји членки.

Реформите кои произлегуваат од Копенхашките критериуми и нивното спроведување и вградување се во насока на подобрување на квалитетот на животот на граѓаните. Сепак, капацитетот на институциите за реализација на реформските мерки останува отворено прашање. Затоа, отворањето на пристапните преговори ќе има директно влијание врз квалитетот и начинот на реализација на предвидените мерки и директно ќе придонесе за подобрување на политичкиот амбиент и ќе го унапреди значењето на процесот на пристапување во Македонија и во регионот на Западен Балкан. Наспроти ова, како контрааргумент може да се истакне дека време е Брисел да го промени постојниот процес од Договорот за стабилизација и асоцијација, со нов концепт за зачленување. Отворањето и затворањето на поглавјата треба да се преиспита бидејќи се остава впечаток дека кога едно поглавје ќе помине низ тој процес, едноставно се заборава на тоа и има ризик повторно да се појават проблеми. Динамиката е нереална и се губи сложеноста на целиот процес.

Заклучоци: Втората шанса што ја има Република Македонија треба да ја искористи на тој начин што мора да се воспостават демократски институции што ќе гарантираат владеење на правото. Македонија во целост треба да обезбеди сеопфатност на реформите и да обезбеди нивно вградување во системот и со тоа да го изгради сопственото досие, кое може да донесе успех за отворање и за забрзување на пристапниот процес. Промените треба да бидат иницирани во државата, преку отворање дебата за сите прашања со сите клучни актери. Тоа е единствениот начин за унапредување на владеењето на правото и за градење сопствена визија за тоа каква земја членка сака да биде Република Македонија. За Македонија постои позитивен момент кој е забележан и на регионално и на ниво на ЕУ и тоа будење на јавноста треба целосно да се искористи преку примена на реална и прагматична политика кон соседите и кон процесот на пристапување. Во однос на Стратегијата на Европската комисија за интеграција на Србија и на Црна Гора до 2025 година, треба да се нагласи ургентноста од почнување на пристапните преговори во 2018 година, за Македонија да се приклучи кон овој блок. За реализација на оваа цел се препорачува градење на национална агенда и јасно утврдување на подготвеноста на државата во исполнувањето на критериумите за членство и барање недвосмислена поддршка од Комисијата во исполнувањето на оваа агенда.

Спознај го твојот сосед – Нова Влада, нови соседски односи. Колку се тие одржливи?

Добрососедските односи играат пресудна улога во процесот на пристапување на Република Македонија кон Европската Унија. ЕУ очекува од регионот поголема ангажираност во унапредување на добрососедските односи и регионалната соработка. Регионот сè уште се соочува со голем број отворени прашања и само преку прагматичен однос може да се дојде до нормализирање на односите и до забрзување на процесот за пристапување во ЕУ. Помеѓу

земјите треба да се стави акцент на партнерски однос и да се види каква придобивка можат да имаат во насока на унапредување на заемните односи. Од аспект на мирот, развојот и на просперитетот, за Република Македонија е клучно да стане дел од НАТО и од ЕУ. Треба да се нагласи и поддршката на Европската Унија во создавањето нова динамика за развојот на добрососедските односи преку механизмите кои се на располагање во рамки на Берлинскиот процес, особено конкретните мерки кои беа предложени во заклучоците од Самитот ЕУ-Западен Балкан во Трст. Очекувањата од унапредувањето на добрососедските односи се од огромно значење за граѓаните. Општеството очекува конкретен напредок и унапредување на комуникацискиот сектор преку конкретни мерки. Овие мерки можат да бидат од областа на инфраструктурното поврзување, европскиот модел за роаминг, поедноставни царински процедури на границите и слободното движење на граѓаните како вистински механизми кои конкретно влијаат врз секојдневниот живот на граѓаните.

Во овие неколку теми беа идентификувани во принцип усогласени ставови на дискутантите за време на втората сесија.

Во Република Македонија постои позитивен момент, политичка визија и волја за решавање на билатералните прашања со соседите.

Договорот за добрососедство со Република Бугарија е доказ и добар показател за тоа како треба да се решаваат отворените прашања со соседите. Во крајност треба да се препознае можноста која се нуди преку претседателството на Република Бугарија со Европскиот совет и со Советот на министри на ЕУ и тоа да го преточи во интензивни мерки на соработка на секој план.

Во врска со содржината на Договорот, тој претставува доста балансиран документ, кој додава нов импулс во релациите Скопје – Софија, без притоа да проблематизира прашања поврзани со идентитетот и со македонскиот јазик, како што беше спорено од дел на политичката јавност.

Имајќи предвид дека Бугарија го презема претседателството со ЕУ на почетокот од 2018 година, размената на информации и соработката помеѓу Македонија и Бугарија треба дополнително да се интензивираат.

Во однос на договор со Република Грција за прашањето за името, треба да се искористи позитивниот момент во односите и без комплекси да се пристапи кон решавање на ова билатерално прашање.

За соседските односи, државата треба да го искористи позитивниот момент за решавање на комплексните прашања со соседите. Во градењето чувство на заедништво помеѓу граѓаните од регионот, треба да се надвлее талогот од историјата и да се работи на отворање перспективи кои ќе се засноваат на принципите на доверба и на заедничка визија. Темелните вредности и начинот врз кој Европската Унија била создадена, фактот дека интеграцијата се темели врз способноста да се решаваат најкомплексните и најтешките прашања, треба да служат како точка на обединување. Единствено преку визија за развој и за просперитет, Република Македонија ќе може да ги реши отворените прашања со соседите и со тоа да создаде подобра иднина за граѓаните во земјата и во регионот.

Договорот со Бугарија не само што придонесува за унапредување на односите помеѓу двете земји, туку создава можност за подлабока регионална соработка и за интеграција во области од клучна важност за двете општества. Склучувањето на Договорот со Бугарија покажува дека при присуство на политичка волја од двете страни, крупните проблеми можат да се решат без поголеми напори. Со него се отвора ново поглавје во односите, кое директно влијае на поддршката на Бугарија за членството на Македонија во ЕУ. За да се претстави содржината на договорот и значењето што го има во унапредување на односите помеѓу двете земји, се цени дека граѓанскиот сектор може да има клучна улога во отворање на широка дебата во јавноста и демистификација на одредбите од договорот. Во таа насока се упатува и на градење искрени и

партнерски релации со Грција, нешто што треба да се преточи во градење мерки за доверба, кои можат позитивно да се рефлектираат понатаму во процесот на конечно решавање на спорот.

Покрај огромното намалување на довербата во државните институции, надлежните државни органи во соработка со граѓанскиот сектор, медиумите и со стручната јавност треба да го одржуваат позитивниот момент, имајќи предвид дека ратификацијата на договорот треба да се случи до крајот на 2017 година. Во оваа насока, се препорачува редовна комуникација помеѓу државните институции, но, исто така, искористување на можноста за унапредување на соработка помеѓу граѓанските организации преку заемни настапи, јавни дебати и заемно лобирање во Брисел и кај другите земји членки на ЕУ.

Заклучоци: Постои потреба од пренасочување на енергијата во земјите од Западен Балкан за подинамично решавање на отворените прашања со своите соседи, имајќи ја предвид Виенската декларација од Берлинскиот процес, вклучувајќи ги принципите на реципроцитет и на заемно почитување. Исто така, ситуацијата во ЕУ и во земјите членки на ЕУ е деликатна и е предмет на преиспитување при секој круг на проширување бидејќи се менува идентитетот на Унијата. Позитивните пораки и динамика во реформите можат да бидат аргументи за зајакнување на поддршката од граѓаните во ЕУ за унапредување на процесот на пристапување. За таа цел, механизмите и инструментите што се ставени на располагање во Берлинскиот процес треба паметно да бидат искористени од земјите на Западен Балкан, како можност за решавање на заемните отворени прашања, но и како подготовка за членство во ЕУ. Во овој контекст, улогата на медиумите е исклучително важна. Со насочување на вниманието на јавноста кон одредени културни движења и настани кај соседите, се поттикнува иницијативата да се најде соговорник на истата тема.

На конференцијата говореа:

- **Д-р Симонида Кацарска**, ЕПИ;
- **Д-р Ардита Абаз-Имери (Dr. Ardita Abazi Imeri)**, ЕПИ;
- **Радмила Шекеринска**, заменик-претседателка на Владата на РМ и министерка за одбрана;
- **Никола Попоски**, пратеник и поранешен министер за надворешни работи;
- **Д-р Антоанета Димитрова**, вонредна професорка на Универзитетот во Лајден;
- **Д-р Адам Фејган (Dr. Adam Fagan)**, професор, раководител на катедра, Универзитет „Квин Мери“ (Queen Mary University);
- **Александар Јованоски**, ЕПИ;
- **Д-р Малинка Ристевска-Јорданова**, ЕПИ;
- **Д-р Фатмир Бесими (Dr. Fatmir Besimi)**, поранешен заменик-претседател на Владата задолжен за европски прашања;
- **Јулијана Николова**, Центар за модернизација на политики, Софија;
- **Тобијас Флесенкемпер (Tobias Flessenkemper)**, виш научен соработник и директор на одделот за проекти на Балканот во Европскиот институт CIFE, Ница;
- **Димитар Белчев**, поранешен дипломат;
- **Сашо Клековски**, независен консултант.